

I - Mục tiêu bài học

Xem mục tiêu chung của bài.

II - Những điều cần lưu ý

1. Có thể nói rằng, đến thời Lý, xã hội chia thành hai giai cấp chính – giai cấp phong kiến thống trị và giai cấp nông dân bị trị cùng một số nô tì.

– Làng xã vẫn là nơi sinh hoạt chính của nhân dân, mang nhiều tính bình đẳng, dân chủ.

2. Hình thành nền giáo dục dân tộc

– Phật giáo phát triển – một đặc điểm của xã hội thời Lý.

– Sự phát triển của các ngành nghệ thuật : kiến trúc, điêu khắc, ca nhạc, lễ hội (nhấn mạnh tính dân tộc của văn hoá).

III - Thiết bị, tài liệu cần cho bài giảng

Chuẩn bị sơ đồ về cơ cấu xã hội.

IV - Gợi ý thực hiện bài giảng

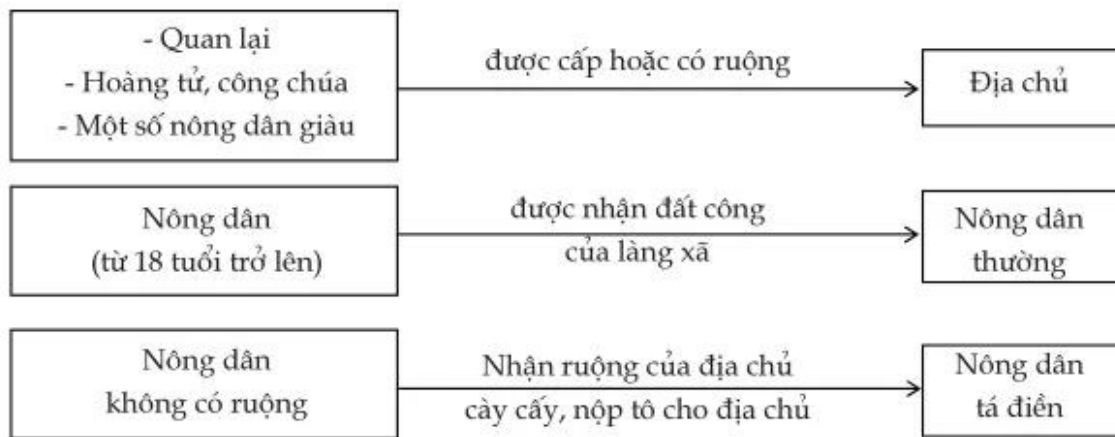
1. Giới thiệu bài mới

Nhắc lại một số thành tựu về kinh tế đã làm tiền đề cho sự thay đổi về xã hội và văn hoá. Sau đó, GV vào bài mới.

2. Dạy và học bài mới

Mục 1 - Những thay đổi về mặt xã hội

GV có thể dùng sơ đồ sau đây để trình bày sự thay đổi của các tầng lớp trong xã hội :

GV có thể nói thêm : so với thời Đinh – Tiền Lê, sự phân biệt đẳng cấp ở thời Lý đã sâu sắc hơn. Số địa chủ nhiều hơn, số nông dân tá điền bị bóc lột cũng tăng thêm.

Sau cùng, GV nên trình bày sơ qua về tầng lớp nô tì.

Mục 2 – Giáo dục và văn hoá

– Nêu hai sự kiện lớn trong năm 1070 và 1075 – đánh dấu sự ra đời của nền giáo dục Đại Việt. GV trình bày sơ qua về nội dung giáo dục : Nho giáo.

– Khác với thời Đinh – Tiền Lê, giáo dục ở thời Lý bắt đầu phát triển (các sự kiện dựng Văn Miếu, mở khoa thi chứng tỏ điều đó). Nội dung học tập chủ yếu là chữ Hán và một số sách Nho giáo. Học trò cũng phải học thêm kinh Phật và Đạo giáo, song không nhiều. Bấy giờ nước ta đã có chữ Nôm. Trong lúc đó, việc dạy chữ Hán và đạo Nho đã được tổ chức từ thời Bắc thuộc, cho nên sử dụng chữ Hán, học sách Nho giáo trở thành một việc làm thuận tiện đối với giai cấp thống trị bấy giờ. Tuy nhiên, giáo dục và thi cử còn hạn chế, chỉ có con nhà giàu và con quan lại mới có điều kiện đi học.

– Sự phát triển của giáo dục tạo cơ sở thuận lợi cho sự phát triển của văn học, lịch sử, luật pháp v.v... Việc xuất hiện bài thơ nổi tiếng – *Nam quốc sơn hà* đã khẳng định quyền tồn tại độc lập của nhân dân ta.

– Sự phát triển của Phật giáo ở thời Lý là sự tiếp tục của các triều đại trước (trong SGK đã viết khá đầy đủ). GV có thể đọc cho HS nghe đoạn chữ in nghiêng trong SGK và nhấn mạnh : *đó là một đặc điểm của thời Lý - Phật giáo phát triển rộng khắp trong nhân dân.* GV có thể nói thêm hình thức theo đạo : ở nhà, đi lễ chùa, hoặc tu ở chùa.

Về kiến trúc và điêu khắc, GV nên mô tả kĩ một vài công trình chính nhằm nêu lên đặc điểm của nghệ thuật thời Lý. Ngoài ra, GV nên sưu tầm thêm tranh

ảnh về các công trình nghệ thuật thời kì này vì nó sẽ giúp cho HS mở mang trình độ văn hoá và sống đẹp hơn. Có thể giới thiệu thêm một vài công trình kiến trúc của thời Lý ở địa phương (nếu có). Hình rồng thời Lý cũng là một điểm đáng chú ý. Rồng là một con vật tưởng tượng của người xưa, ban đầu không mang quy cách thống nhất. Rồng thời Lý, do đó, có những nét độc đáo của nó. Về điều này, GV sử dụng kênh hình trong SGK để minh hoạ. Qua tranh ảnh (chùa, tượng, trang trí), GV giới thiệu những nét đặc sắc của các công trình lớn.

Ca nhạc, lễ hội : nói sơ qua về hội Gióng (đức Thánh Gióng tiêu biểu cho tinh thần chiến đấu chống giặc ngoại xâm của dân tộc ta. Hội Gióng diễn lại tiến trình đánh giặc Ân của Thánh Gióng).

Cuối cùng, nếu thời gian cho phép, GV có thể đặt một vài câu hỏi giúp HS khắc sâu những kiến thức cơ bản về xã hội, văn hoá, nghệ thuật. Sự phát triển đồng đều của các mặt kinh tế, xã hội, văn hoá, nghệ thuật của nhân dân ta thời Lý đã xác nhận khả năng xây dựng nền độc lập của nước ta hồi ấy : sự hình thành một nền văn hoá dân tộc – *Văn hoá Thăng Long* (nơi tập trung nhất).

3. Gợi ý trả lời câu hỏi kiểm tra cuối bài

Các câu hỏi cũng đã khá rõ, dựa vào SGK, GV hướng dẫn để HS trả lời.

V - Tài liệu tham khảo

(Về việc Lý Công Uẩn cho xây dựng kinh đô Thăng Long)

– Sau khi lên ngôi vua và dời đô về Thăng Long, vua Lý Thái Tổ cho xây dựng cung điện trong thành : "Phía trước dựng điện Càn Nguyên, làm chỗ coi châu, bên tả làm điện Tập Hiền, bên hữu dựng điện Giảng Vũ. Lại mở cửa Phi Long thông với cung Nghênh Xuân, cửa Đan Phượng thông với cửa Uy Viễn, hướng chính nam dựng điện Cao Minh, đều có thêm rồng ; trong thêm rồng có hành lang dẫn ra xung quanh bốn phía... Dựng kho tàng, đắp thành, đào hào. Bốn mặt thành mở bốn cửa... Lại ở trong thành xây chùa Hưng Thiên ngự và lầu Ngũ Phượng tinh. Ngoài thành về phía nam dựng chùa Thăng Nghiêm (Dẫn theo *Đại Việt sử kí toàn thư*).

– Năm 1049, vua Lý Thái Tông cho xây chùa Diên Hựu (Một Cột) – "dựng cột đá ở giữa ao, làm toà sen của Phật Quan âm ở trên cột". Năm 1105, vua Lý Nhân Tông cho sửa lại đẹp hơn : "... đào hồ Liên Hoa đài, gọi là hồ Linh Chiểu, ngoài hồ có hành lang chạm vẽ chạy xung quanh, ngoài hành lang lại đào hồ gọi là Bích Trì đều bắc cầu vồng đi qua. Trước sân chùa xây bảo tháp" (Dẫn theo *Đại Việt sử kí toàn thư*).